

Turfvrij TUINIEREN

Wie regelmatig planten koopt heeft zich vast wel eens afgevraagd of ze al of niet bespoten zijn met pesticiden. Maar vragen we ons ook af in welke grond ze zijn opgekweekt? 'Die grond draagt behoorlijk bij aan de uitstoot van broeikasgassen', zegt wetenschapper Karin Bodewits. 'In Nederland bestaat de meeste potgrond vooral uit turf en dat is funest voor het klimaat.'

tekst KARIN BODEWITS |
illustratie PAULIEN BEKKER

Tegenstelling tot in onze buurlanden bleef in Nederland het belang van turfvrije potgrond tot voor kort onder de radar. In Duitsland krijgt het al jaren veel meer aandacht. In het Verenigd Koninkrijk wordt turf zelfs per 2024 voor particulieren verboden. Als het om het reduceren van turf in potgrond gaat, loopt Zwitserland in Europa aan kop. Daar is het gehalte turf in zakken potgrond nog maar 4%. In Nederland is dat gemiddeld nog 86%. Daar moet verandering in komen, vinden wetenschappers en politici.

Delfstof

Wat is er nu eigenlijk zo schadelijk aan de winning van turf? Het stimuleert klimaatverandering door extra broeikasgassen in de atmosfeer te brengen die voorheen goed opgeslagen lagen. Bovendien gaat het ten koste van de biodiversiteit doordat er belangrijke habitats worden vernietigd. Verder zorgt turfwinning ervoor dat we de gevolgen van extremere weersomstandig-

heden steeds meer gaan voelen. Laten we al deze aspecten eens nader bekijken. Turf is een delfstof, net als steenkool en aardolie. De winning van turf is een onomkeerbaar proces, wat het tot een niet-hernieuwbaar product maakt. Turf wordt gewonnen in de Baltische staten, Scandinavië en - tot voor kort - in Ierland, waar het wordt ontgraven aan moerassige veengebieden. Die veenmoerassen bestaan uit een in duizenden jaren opgebouwde, metersdikke laag van plantenresten en veenmos. In een nat en 'levend' veenmoeras wordt deze laag steeds dikker. Veenmoerassen slaan dus enorm veel koolstof (CO₂) op. Per vierkante meter wel twintig keer meer dan een doorsnee bos. Om turf te kunnen winnen moet een gebied worden drooggelegd en daardoor sterft het moeras af. Een dood veenmoeras slaat geen koolstof meer op en geeft de opgeslagen koolstof af aan de atmosfeer. Dat draagt bij aan de opwarming van d

aarde. De drooglegging en vernietiging van veengebieden is verantwoordelijk voor 5 tot 7% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen. Dat is meer dan de uitstoot van al het vliegverkeer. Catastrofaal dus voor het klimaat.

Ecologische waarde

Daarnaast hebben veenmoerassen een enorme ecologische waarde, met een veruitstralend effect op hun omgeving. Het is een unieke biotoop voor vogels, zeldzame insecten, reptielen en andere kleine dieren. In tijden van droogte trekken veel dieren massaal richting veenmoerassen, op zoek naar voedsel en water. Deze unieke biotopen worden verstoord en vaak volledig kapotgemaakt voor turfwinning. Tenslotte zijn veengebieden enorm belangrijk voor onze aanpassing aan klimaatverandering: intacte veengebieden

houdt goed vocht vast en bevat nauwelijks voedingsstoffen. Die voegt de sector liever zelf toe, in een nauwgezette dosering om de beoogde productiedoelen te kunnen halen. Kortom, turf is een uitermate geschikt product om potgrond mee te maken. Maar er zijn ook beproefde en duurzame alternatieven! Bijvoorbeeld groencompost, *Sphagnum*, boomschors, houtvezel en rijst-kaf. Alleen zijn deze alternatieven nog niet allemaal even goed beschikbaar.

Klimaatvriendelijk

Wil je graag klimaatvriendelijk tuinieren? Voor de goede orde: planten hebben geen turf nodig om goed te kunnen groeien. Sterker nog, turf maakt je tuin behoorlijk zuur en daar houden de meeste planten helemaal niet van. Niettemin is er sprake van een enorm overmatig gebruik van turf en potgrond

Wil je graag een zure grond voor zuurminnende planten als heide, blauwe bessen en rododendrons, dan kan bladaarde uit eikenblad of van naaldbomen uitkomst bieden. Maar veel tuinen zijn van zichzelf al zuur.

Kokosvezel

Turfvrije potgrond op basis van kokosvezels is algemeen verkrijgbaar. Aanbevelen doen we het toch niet. Kokosvezel is weliswaar een restproduct, maar het komt van ver en maakt dus veel transportkilometers. En palmboomplantages staan vaak op voormalige veenmoerassen. Wellicht verschuiven we daarmee het probleem. Laat je ook niet verleiden tot een potgrond met een 'Responsibly Produced Peat' (RPP) keurmerk. De turf komt dan weliswaar niet uit beschermde natuurgebieden, maar het CO₂-effect is hetzelfde. Ook zegt het biolabel op een zak potgrond niets over de aanwezigheid van turf. Zo is aan Cellmax BIO Potgrond wel degelijk turf toegevoegd. En om het voor de consument nog iets lastiger te maken: turf wordt niet altijd turf genoemd. Op verpakkingen worden regelmatig synoniemen als 'veen', 'veenmos', 'gefermenteerde veenplanten' en 'Baltisch vezel' gebruikt om de werkelijke inhoud te verdoezelen. Overigens is het vinden van planten die in turfvrije grond zijn gekweekt soms nog lastiger dan het vinden van de juiste (pot)aarde. Maar turfvrije kwekers zijn er wel. Kijk eens bij kwekerij Bastin in Limburg of bij Ninabel in Groningen. Ook in het midden van ons land, bij de kwekerijen Dependens en De Hessenhof, vind je een ruim assortiment. Vraag jouw plaatselijke leverancier ook eens of hij/zij turfvrije producten in de schappen wil leggen. Naarmate de vraag toeneemt volgt het aanbod vanzelf!

Karen Bodewits is scheikundige en heeft een bedrijf dat wetenschappers helpt om te communiceren over hun werk. Zie ook www.turfvrij.nl

UNIEKE BIOTOPEN WORDEN VOLLEDIG KAPOTGEMAAKT voor turfwinning

fungeren als spons voor regenwater. In tijden van regen vangen ze het water op en houden het vast. In periodes van droogte geven ze het weer langzaam af aan hun omgeving. Zo worden overstromingspieken - een gevolg van extremere regenval door klimaatverandering - verminderd. Tegelijkertijd helpt een veenmoeras mee om waterstroompjes in stand te houden in drogere tijden.

Dol op turf

Er zijn verschillende redenen waarom de tuinbranche dol is op turf. Ten eerste is het vederlicht en spotgoedkoop. Dat maakt het mogelijk om planten goedkoop te produceren en potgrond voor een habbekrats in de schappen te leggen. Turf

door consumenten. Bij het kopen van een plant krijgen we vaak het advies er een zak potgrond bij te kopen voor de aanplant. Potgrond is echter een zeer gespecialiseerd product, dat goed van pas komt bij het opkweken van planten uit zaad of stek. Maar een plant die al wortels heeft is blij met elke grond die hem voedingsstoffen biedt en waarin hij verder kan wortelen. Aarde uit de tuin, gemengd met wat compost, is dan al een perfecte basis. Zoals gezegd: voor stekken en het opkweken van zaailingen kan potgrond wel handig zijn. Kies in dat geval voor een turfvrije potgrond, zoals de mix van Fertila of bladaarde van de Hessenhof. Op de website turfvrij.nl vind je veel turfvrije opties.

Kwekers aan het woord

Wat gebruiken professionals? We vroegen het aan drie kwekers, elk met hun eigen specialisme.

Giny de Jong van kwekerij De Jagertjeshof in Adorp (vaste planten, een- en tweejarigen en een groot sortiment dierama's)

'Om planten op te potten gebruik ik de bladaarde van kwekerij De Hessenhof in Ede. Dat scheelt al enorm. Zaaïen in blad-aarde vind ik lastig want het is grof van structuur en ook niet schoon genoeg. In oudere, gezeefde blad-compost zou het misschien wel kunnen. Er hoeft toch geen voeding in te zitten, het is alleen een medium om het vocht en het zaadje/kiemplantje vast te houden. Die gezeefde bladaarde moet je dan wel even 'ontsmetten' in de magnetron, of verhitten in een pannetje zodat er geen onkruidzaden meer kunnen ontkiemen. Dat geeft gedoe, dus voor het zaaien gebruik ik (nog) traditionele zaai- en stekgrond.'

Arjan Mekelenkamp van Eetbaargood in Vaassen (bijzondere eetbare planten en voedselbosplanten)

'Alleen voor onze blauwe bessen gebruiken we nog veen. Voor de rest niet meer en dat bevalt goed. Het was wel even een proces om dit voor elkaar te krijgen, maar het is gelukt, de planten zijn gezond. We gebruiken onder andere verschillende soorten compost, gecomposteerd mestvezel, wormenmest, (gewassen) kokosvezel, perliet en vermiculiet. Die laatste twee zijn steriel, dus erg nuttig als zaai- en stekgrond. We zijn ons ervan bewust dat niet alle ingrediënten van dichtbij komen en dat er voor sommige processen veel energie nodig is. Maar een mengsel van alleen compost, wormenmest en mestvezel werkt bij ons niet.'

Marijke Akerboom van kwekerij Ninabel in Boerakker (drachtplanten, inheems en niet-inheems)

'Ik gebruik voor alles blad-compost, gemaakt van blad dat in de herfst wordt verzameld door gemeenten. Een hovenier composteert het dan. Voor het oppotten van planten meng ik het met grof zand. De verhouding laat ik hangen van de plantensoort. Bij de meeste planten voeg ik een of twee scheppen grof zand toe op een kruiwagen bladcompost (dus 1:10 tot 1:15). Het zand zorgt voor een meer open structuur en een betere waterdoorlating. Ook voor zaaien en stekken gebruik ik bladcompost, gemengd met 1/3 deel zand. Eigenlijk gaat dat altijd goed. Wel zeef ik de bladcompost eerst, zodat alle grove stukken eruit zijn. Je kunt heel eenvoudig zelf bladcompost maken door in het najaar het overvloedige blad in je tuin verzamelen (niet alles natuurlijk, het is heel belangrijk dat er ook blad blijft liggen voor voeding van de grond en als schuilplaats voor kleine dieren). Je vult er een vuilniszak mee, maakt een paar kleine gaten in de vuilniszak, knoopt hem dicht en zet het een jaar weg op een donkere, koele, niet te droge plek, bijvoorbeeld in een achterafhoekje in je tuin. Na een jaar is dit prima compost voor op je tuin. En na twee jaar is het fijn genoeg om planten in op te kweken.' ♦